

МІЖГЕНЕРАЦІЙНИЙ ДІАЛОГ ЯК ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД У РОМАНІ ЕЛІЗАБЕТ ГІЛБЕРТ «STERN MAN»

Юлія Фертіль

аспірантка кафедри французької філології,

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID 0000-0002-2057-5501

yuliia.khorobchuk@cnu.edu.ua

Ключові слова: *культурна пам'ять, міжгенераційний діалог, травма, наратив, топос, жіноча проза, літературний образ, ідентичність, Елізабет Гілберт.*

У статті досліджено особливості функціонування міжгенераційного діалогу як засобу передачі травматичного досвіду в сучасній жіночій прозі. На прикладі роману Елізабет Гілберт «Stern men» проаналізовано механізми трансгенераційної трансляції травми, зумовленої патріархальним тиском, гендерною нерівністю та соціальною ізоляцією закритих острівних спільнот.

Теоретичне підґрунтя розвідки базується на студіях пам'яті (Я. Ассман, А. Ассман, А. Ерл) та теорії травми (А. Мюллер). З'ясовано, що в жіночій літературі травма часто виходить за межі «неословленого» топосу, піддаючись активній наративізації. Виявлено, що центральним аспектом міжгенераційної травми в аналізованому творі постає феномен «мовчання», спадкової нездатності вербалізації почуттів, який передається від батьків до дітей як деструктивна модель виживання та визначає характер їхньої взаємодії. Простежено, що замовчування сімейного минулого стає чинником формування емоційної відчуженості, повторення конфліктних моделей поведінки та втрати можливості відкритого діалогу між поколіннями.

Особливу увагу приділено аналізу жіночих образів трьох поколінь (Джейн Сміт-Елліс, Мері Томас, Рут Томас), крізь який простежено дію міжгенераційної травми та її вплив на формування особистісної ідентичності героїнь. Доведено, що конфлікт героїнь із патріархальною родиною Еллісів є ключовою ланкою відчуття меншовартості та залежності. Встановлено, що подолання цієї травми головною героїнею Рут Томас відбувається через опрацювання родинного минулого та трансформацію статусу жертви в активну суб'єктність. Міжгенераційний діалог у романі постає простором зустрічі з власним «Я», де через ословлення замовчуваного болю, відновлення пам'яті та переоцінку родинного досвіду стає можливим розрив циклу деструктивної спадковості й утвердження нової моделі міжпоколіннєвої взаємодії.

INTERGENERATIONAL DIALOGUE AS A TRAUMATIC EXPERIENCE IN ELIZABETH GILBERT'S NOVEL «STERN MEN»

Yuliia Fertil

*Postgraduate Student at the Department of French Philology
Vasyl Stefanyk Carpathian National University*

Key words: *cultural memory, intergenerational dialogue, trauma, narrative, topos, women's prose, literary image, identity, Elizabeth Gilbert.*

The article examines the peculiarities of the functioning of intergenerational dialogue as a means of transmitting traumatic experience in contemporary women's prose. Using Elizabeth Gilbert's novel «Stern Men» as a case study, the research analyzes the mechanisms of transgenerational trauma transmission caused by patriarchal pressure, gender inequality, and the social isolation of closed island communities.

The theoretical framework of the study is based on memory studies developed by J. Assmann, A. Assmann, and A. Erll, as well as trauma theory proposed by A. Müller. The study demonstrates that, in women's literature, trauma often transcends the realm of the «unspeakable» and becomes subject to active narrativization. It is revealed that the central aspect of intergenerational trauma in the analyzed novel is the phenomenon of «silence» – an inherited inability to verbalize emotions that is transmitted from parents to children as a destructive survival strategy. It has been demonstrated that the silencing of the family past becomes a factor contributing to emotional alienation, the reproduction of conflictual patterns of behaviour, and the loss of opportunities for open dialogue between generations.

Particular attention is paid to the analysis of female characters representing three generations (Jane Smith-Ellis, Mary Thomas, and Ruth Thomas), through which the functioning of intergenerational trauma and its influence on the formation of the heroines' personal identity is explored. The study proves that the heroines' conflict with the patriarchal Ellis family constitutes a key source of their feelings of inferiority and dependence. It is established that the overcoming of this trauma by the protagonist, Ruth Thomas, occurs through the working-through of the family past and the transformation of victimhood into active agency. In the novel, intergenerational dialogue emerges as a space for encountering one's authentic self, where articulating the previously silenced pain of earlier generations, restoring memory, and re-evaluating the family's past make it possible to break the cycle of destructive inheritance and establish a new model of intergenerational interaction.

Вступ. У сучасному глобалізованому світі питання спадковості, передачі культурної пам'яті та травми набувають дедалі більшої актуальності у багатьох сферах соціального життя. Суспільство дедалі глибше усвідомлює вплив історичних подій, зокрема травматичного досвіду у межах однієї родини, що може впливати на формування ідентичності наступних поколінь. Процес цього успадкування, відомий як міжгенераційна/трансгенераційна передача, є однією з ключових тем у гуманітарних науках. У цьому контексті діалог між поколіннями є відкритим або прихованим, він виступає центральною формою, через яку культурна пам'ять, спільні цінності, «непропрацьовані» травми переходять від

старших генерацій до молодших. Особливо цікавим є вивчення передачі культурної пам'яті та травми у сучасній жіночій літературі. Жіночий досвід часто маргіналізований та є прихованим у великих історичних наративах, нерідко зберігається саме у формі сімейних історій, побутових спогадів та особистих свідчень.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом розвідки є роман Елізабет Гілберт «Stern men» (2000), у якому виразно проступають механізми впливу минулих травм та міжгенераційних стосунків. Авторка не лише описує процеси тягlosti травматичного досвіду, але й переосмислює його, виводить на поверхню такі аспекти, як мовчання, неословлені епізоди та «привиди» минулих

поколінь, що впливають на життя персонажів. **Метою** дослідження є розкриття особливостей механізму передачі культурної пам'яті й травматичного досвіду через міжгенераційний діалог.

Взаємозв'язок між пам'яттю та літературою вивчається відносно недовго. Це співвідношення є інструментом для реалізації індивідуальних спогадів та способом зберігання і формування уявлення суспільства про колективне минуле. Саме тому інтерпретація літературного тексту, що складається з аналізу його художнього, естетичного потенціалу, концентрується на перформативному вимірі, тобто здатності твору формувати нову фікційну реальність і впливати на читача (Довганич, 2020). Ключовим для студій пам'яті стало введення поняття «культурна пам'ять». Цей термін позначає активне знання про минуле, яке знаходить своє втілення та передається за допомогою культурних медіумів, одним із провідних серед яких є література (Assmann, 2008). Зокрема, існує різниця між комунікативною пам'яттю (пам'ять про недавнє минуле, яка передається через безпосередню комунікацію) та культурною пам'яттю (пам'ять про більш віддалене минуле, закарбована через символи, інституції, тексти). У сучасному літературознавчому дискурсі А. Ерл та А. Нюннінг вивчають поєднання пам'яті та літератури через три ключові підходи: пам'ять літератури, що охоплює інтертекстуальні зв'язки, жанрову систему, канон та історію літературного процесу; пам'ять у літературі, яка виявляється у мімезисі, тобто здатності художнього тексту формувати нові фікційні світи на основі реальної дійсності; література в ролі медіума колективної пам'яті, що зумовлює формування уявлень спільноти про минуле та впливає на конструювання колективної ідентичності. Вчені наголошують на смислотвірному потенціалі літератури, оскільки тексти відображають концепт культурної, національної, релігійної ідентичності разом з колективними спільними цінностями (Erl & Nünning, 2005). У межах цієї теорії відбувається розширення функціонального розуміння літератури: від зосередження на засобах репрезентації індивідуальної пам'яті до усвідомлення її ролі як інструменту збереження, наділення смыслом та трансляції колективних уявлень про минуле.

Сучасні дослідження підтверджують, що травматична пам'ять відіграє важливу роль та є предметом аналізу студій травми. Наприкінці ХХ ст. студії травми почали активно входити в наукове поле, змінюючи дослідницьку оптику від аналізу суто фізичного болю до дослідження травми як культурного феномену втрати (Данилюк & Бігун,

2023). У центрі уваги опинилася антропологічна трансформація особистості під дією стресових подій. Багатим матеріалом студій стала художня література, яка відображає цей процес та допомагає суб'єкту звільнитися від деструктивного впливу минулого (Pennebaker, 1997). А. Мюллер зазначає, що в сучасних художніх текстах травма часто фігурує як багатогранний і складний мотив (Müller, 2017). Попри поширену тенденцію сприйняття травми лише як метонімії «неви-мовного» чи «незображеного» знаку відсутності спогадів, сучасна жіноча проза заперечує такий спрощений підхід та демонструє, що травма не є просто «білою плямою» пам'яті, а виступає як багаторівневий психологічний феномен, що докорінно змінює структуру особистості персонажів. У жіночих романах цей досвід піддається активній наративізації, що дозволяє авторам сягати меж репрезентації болю та частково переступати їх. Важливо, що події, які раніше маркувалися як нерепрезентативні, нарешті отримують право бути розказаними. Відомо, що лише через часткове розуміння травматичної події можливе її етичне осмислення. Для реалізації цього завдання література залучає широкий арсенал засобів: від невербальних знаків до специфічного графічного оформлення тексту, що буквально візуалізує внутрішній розлам героїні (Müller, 2017).

Щодо міжгенераційного діалогу, то його розглядаємо як літературний і культурологічний феномен, комунікацію та «розмову» між поколіннями за допомогою текстів, спогадів, символів, через які успадковуються цінності, досвід, традиції. Діалог поколінь відображає та творить культурну пам'ять, передає травми попередніх генерацій: молодше покоління приєднується до колективного/родового минулого, переосмислює його і «продовжує» далі (Довганич, 2020). Також звертаємо увагу на поняття ідентичності поколінь. Завдяки діалогу між поколіннями формується нова комбінована ідентичність, яка спирається на минуле та адаптується до сучасності.

Результати та обговорення. Вважають, що пам'ять виконує одну з першорядних функцій у художньому світі літературного твору. Особливо це помітно в сучасній жіночій прозі. Саме через категорію пам'яті авторки опрацьовують замовчувані раніше пласти досвіду, трансформуючи індивідуальні спогади в колективні свідчення. Завдяки пам'яті можна непомітно розмивати часові і просторові виміри, минуле проектувати в теперішнє та майбутнє. Тому пам'ять стає інструментом осмислення буття та засобом занурення тексту в онтологічний і філософський дискурс

сучасності. Такий підхід дозволяє досліджувати феномен пам'яті як простір зустрічі з власним «я» та як спосіб осмислення травматичного досвіду і водночас як засіб утвердження жіночої суб'єктності у мінливому культурному контексті (Bigun, Kovbaniuk, & Smushak, 2025).

Показовим прикладом репрезентації міжгенераційної травми в художній літературі є роман «Stern men» Елізабет Гілберт. Письменниця прагне виразити колективну гендерну ідентичність, надаючи голосу тисячам жінок, травмованих патріархальним тиском, професійною дискримінацією та вимушеним мовчанням. До цих тем авторка звертається глибоко усвідомлюючи травматичне й часто неословлене минуле жіночих поколінь, які були змушені підпорядковувати власні прагнення жорстким соціальним очікуванням.

Центральним аспектом передачі культурної пам'яті та травми в романі Е. Гілберт постає феномен «невимовного», що реалізується через тотальну емоційну герметичність острівної спільноти. У межах закритого соціуму островів Форт-Найлзі та Курт-Хавен мовчання трансформувалося із засобу виживання в суворих морських умовах на деструктивну модель виховання, яка передається поколіннями: «*The island men were silent and respectful, but their faces did not suggest personal devastation at this event*» (Gilbert, 2009); «*They did not trust experts, and they were not interested in the opinions or the appearance of strangers. Over the years, the islands were, on different occasions and for various reasons, incorporated into several inland counties, one after another. These political mergers never ended well. Each arrangement ultimately became unsatisfactory to the islanders, and by 1900 Courne Haven and Fort Niles were left to form an independent township*» (Gilbert, 2009). Стен Томас, батько головної героїні, чия нездатність до вербалізації почуттів, стає для Рут першим досвідом відчуження: «*She drifted out of the conversation, such as it was, and considered how odd it was that her father, who had not seen her in several months, did not think to ask about her graduation ceremony. Not that she cared. But it was odd*» (Gilbert, 2009); «*The boat ride back to Fort Niles took more than four hours, during which Ruth and her father did not converse much...*» (Gilbert, 2009); «*Now, don't go using your x-ray vision on it, Ruth*» (Gilbert, 2009); «*«Do whatever you want,» Stan Thomas said. «I don't care who you spend your time with»*» (Gilbert, 2009). Його любов до доньки виражається не через слова чи обійми, а через сувору спільну працю, жарти та скупі побутові жести, що змушує Рут змалечку вчитися «зчитувати» емоції за напруженням м'язів чи зміною погляду.

Це породжує феномен «мовчання», яке стає колективним: мешканці острова десятиліттями замовчують образи, втрати та страхи, що призводить до накопичення внутрішньої напруги, яка зрештою вибухає у формі безглуздої територіальної ворожнечі з сусідами: «*The fishermen of Courne Haven Island and Fort Niles Island fought for a decade. They fought from 1903 to 1913. Not steadily, of course. Lobster wars, even back then, are not steady fights. They are slow territory disputes, with spasmodic acts of retaliation and withdrawal. But during a lobster war, there is constant tension, constant danger of losing gear to another man's knife*» (Gilbert, 2009). У творі підкреслюється, що ніхто достеменно не пам'ятав, з чого все почалося. Можливо, була якась суперечка про межі вилову в 1800-тих роках, яка за століття перетворилася на священну війну, що передавалася поколіннями. Для Рут Томас подолання цієї травми починається з усвідомлення того, що «суворість» її оточення є симптомом задоволеного болю, який не має іншої мови вираження, окрім роздратування чи мовчання. Таким чином, авторка демонструє, що бездіяльність слова в одному поколінні перетворюється на психологічний вакуум для наступного, змушуючи героїню шукати власну ідентичність поза межами «німої» родової пам'яті.

Протягом усієї історії також розкриваються взаємини Рут з багатою та впливовою родиною Еллісів. Колись на Форт-Найлзі, де живе Рут, правила компанія «Ellis Granite Company» і на момент дії роману ця родина має старий маєток на острові. Елліси усиновила бабуся Рут, Джейн, щоб та була подругою для ігор та служницею для доньки Віри. Бабуся Джейн та мати Рут, Мері, жили практично в рабстві у родині Елліс. Рут також потрапляє у тенета цієї родини, яка оплачує навчання в приватній школі-інтернаті в Делавері та контролює її поведінку в багатьох інших аспектах. Передача культурної пам'яті та травми функціонує завдяки певним персонажам: бабуся (Джейн Сміт-Елліс), матір (Мері Сміт-Елліс Томас) та донька (Рут Томас) проти родини Елліс. Кожне покоління жінок стикається з трагічною долею та відчайдушно бореться за краще життя. Бабуся Джейн Сміт-Елліс була першою жертвою символічного насильства Еллісів, що заклало фундамент для міжгенераційної травми: «*Ruth Thomas's grandmother – her mother's mother – had been an orphan with the uninspired, hastily invented name of Jane Smith. In 1884, as a tiny baby, Jane Smith was left on the steps of the Bath Naval Orphans' Hospital*» (Gilbert, 2009). Водночас текст акцентує на невизначеності її соціального походження: «*It is possible that the baby who came to be known as Jane Smith was the daughter of a sailor, perhaps even a naval officer,*

but there were no clues whatsoever on the baby to indicate this. There was no note, no telling object, no distinctive clothing. Just a healthy enough baby, swaddled tightly and set quietly on the orphanage steps» (Gilbert, 2009).

Подальша доля Джейн пов'язана з родиною Еллісів, до якої вона формально входить після удочеріння: *«In 1894, when the orphan called Jane Smith turned ten, she was adopted by a certain gentleman by the name of Dr. Jules Ellis. Jules Ellis was a young man, but he had already made a good name for himself. He was the founder of the Ellis Granite Company, of Concord, New Hampshire»* (Gilbert, 2009). Джулз Елліс як останній представник впливової династії Елліс репрезентує соціальну групу, що історично контролювала економічні ресурси, політичні процеси та земельні володіння острова Форт-Найлз. Попри формальний статус родички, реальне становище Джейн у цій родині наближається до позиції служниці, зокрема щодо Віри Елліс. Така ситуація є показовою для механізмів символічного насильства: номінальне включення до сім'ї маскує фактичну соціальну підпорядкованість. Так Джейн опиняється в стані внутрішнього конфлікту між необхідністю прийняття нав'язаної ролі та прагненням до особистісної автономії. Кульмінацією цього конфлікту стає її вагітність, яка порушує усталені соціальні норми: *«In late 1925, the quiet orphan whom the Ellises had adopted from the Bath Naval Orphans' Hospital was pregnant. Jane was forty-one years old. It was unthinkable. Needless to say, she was unmarried, and no one had considered the possibility that she might take a suitor. Nobody in the Ellis family, of course, had thought of Jane Smith-Ellis for a moment as a woman for intimacy. They'd never expected her to acquire a friend, no less a lover. It was nothing they had ever given thought to»* (Gilbert, 2009). Це стає актом власного вибору, але суперечить очікуванням родини Еллісів і підриває встановлений соціальний порядок щодо уявлень про «правильну долю». Згодом донька Мері стає заручницею цього конфлікту.

Зрештою, нездатність подолати соціальну та екзистенційну залежність призводить до трагічного фіналу – самогубства, хоча багато хто думав, що так Джейн спробувала втекти від рабства: *«It was Ruth Thomas's grandmother who kept Miss Vera Ellis tight in her buttons, who sorted her kidskin gloves, who tended to the plumes of her hats, who rinsed her stockings and lace. It was Ruth Thomas's grandmother who selected, arranged, and packed the corsets, slips, shoes, crinolines, parasols, dressing gowns, powders, brooches, capes, lawn dresses, and hand purses necessary for Miss Vera Ellis's summer sojourn on Fort Niles Island every year. It was Ruth Thomas's grandmother who*

packed Miss Vera's accoutrements for her return to Concord every autumn, without misplacing a single item» (Gilbert, 2009). Смерть Джейн є радикальною формою втечі від контролю родини Еллісів і водночас від соціального осуду. Такий вчинок закріплює в родинній історії уявлення про те, що звільнення від патріархального та класового тиску можливе лише через крайній розрив із системою.

Травма Джейн трансформується в передачу досвіду доньці Мері: *«Mary is technically Miss Vera's niece. But she's really her slave. It's a family tradition. It was the same thing with her mother, and that poor woman only got out of the slavery by drowning. Mary's mother was the one who got swept off by the wave back in twenty-seven. They never found her body. You heard about that?»* (Gilbert, 2009). Мері Сміт-Елліс Томас успадковує життєву модель своєї матері, відтворює той самий сценарій залежності від родини Еллісів. Конфлікт між Мері та Еллісами, передусім із Вірою Елліс, виступає ключовою ланкою у формуванні міжгенераційної травми: *«Ruth's mother is Miss Vera Ellis's devoted niece,» Cal Cooley explained. «Ruth's mother lives with Miss Vera Ellis in the Ellis mansion in Concord»* (Gilbert, 2009); *«My mother is Miss Vera Ellis's handmaid,» Ruth said, her voice level...»* (Gilbert, 2009). У цьому діалозі виявляється розрив між номінальним і фактичним статусом: зовнішньо Мері постає як родичка, тоді як у реальності вона також виконує функції служниці. Так соціальна позиція героїні визначається не формальною належністю до сім'ї, а прихованими ієрархічними відносинами підпорядкування. У символічному насильстві П.Бурдьє вирізняв домінуючу групу, яка реалізує владу не через примус, а через нав'язування норм і уявлень, що легітимізують залежність (Bourdieu, 1991). Елліси, використовуючи свою економічну та соціальну перевагу, формують у Мері відчуття обов'язку та меншовартості, що зумовлює її згоду на підлегле становище. Показовим є те, що сама Мері сприймає своє становище як нормативне, навіть позитивне: *«Your grandmother,» Ruth's father had always said, «was a slave to that goddamn family.» «Your grandmother,» Ruth's mother had always said, «was fortunate to have been adopted by a family as generous as the Ellises»* (Gilbert, 2009). З одного боку бачимо усвідомлення залежності як форми підпорядкування, з іншого – її виправдання як єдино можливої соціальної траєкторії.

Спробою вийти за межі цієї системи стає одруження Мері зі Стеном Томасом, яке постає актом індивідуальної автономії та символічного розриву з владою Еллісів: *«I missed your mother when she ran off and married your father,*

Ruth. Did you know that?» Ruth said nothing. Her mother looked at her nervously and said, in a low voice, «I'm sure Ruth knows that» (Gilbert, 2009); «I remember her walking out of the house after she told me she was marrying a fisherman. I watched her walk away. I was upstairs in my bedroom. You know that room, Ruth? How it looks out over the front walk? Oh, my little Mary looked so small and brave. Oh, Mary. Your little shoulders were so square, as if to say, I can do anything! You dear girl, Mary. You poor, dear, sweet girl. You were so brave» (Gilbert, 2009). Однак цей жест сепарації виявляється нестійким. Трагедія, пов'язана з хворобою сина Пікі, змушує Мері повернутися до Еллісів, які, забезпечуючи фінансову підтримку та освітні можливості для Рут, повертають модель залежності у стосунки. Індивідуальна спроба звільнення зазнає поразки, а міжгенераційна модель підпорядкування не лише відтворюється, а й ще більше закріплюється у вигляді травми.

Рут Томас акумулює наслідки нерозв'язаних конфліктів двох попередніх поколінь, опиняючись у центрі міжгенераційної напруги. Взаємодію з родиною Еллісів героїня інтерпретує як форму примусу та втручання у власне життя, спрямовану на її витіснення з острова. Зокрема, фінансування її навчання у приватній школі стає не підтримкою, а механізмом контролю: *«Ruth Thomas grew into a teenager, and she was sent away to a private school for girls, located in the far-off state of Delaware. She was a good student but not the firecracker she should have been, with her brains. She worked exactly as hard as it took for her to get adequate grades, and not one bit harder. She resented having been sent away to school, although clearly something had to be done with her» (Gilbert, 2009). У свідомості Рут цей крок набуває значення символічного вигнання. Її поведінка упродовж твору позначена принциповим спротивом: ««You should be with your mother if that's what she wants. There's nothing keeping you here. People out here, Ruth, they're not really your people.» «I'll tell you what. I'm not going to do a single thing with my life that the Ellises want me to do. That's my plan» (Gilbert, 2009). Систематичний тиск з боку Еллісів спрямований на те, щоб схилити Рут до переїзду та інтеграції у звичну для цієї родини модель соціальної залежності. Героїня усвідомлює, що йдеться не лише про освіту чи добробут, а про повернення до тієї травми підпорядкування, яка визначила долю її матері та бабусі.*

Показовою є сцена, в якій Ленфорд Елліс намагається вплинути на рішення Рут через матеріальну підтримку її матері. Як представник старшого покоління та носій усталеної соціальної ієрархії, він використовує фінансовий ресурс. Натомість Рут сприймає цей жест як прояв

зверхності та прихованого контролю, що викликає внутрішній спротив і емоційне відчуження. Водночас отримання грошей підсилює внутрішню амбівалентність героїні, оскільки поєднує відчуття приниження з вимушеною залежністю. Особливу роль у цьому конфлікті відіграє Кел Кулі, посередник між Рут і Еллісами, який виконує функцію комунікатора та наглядача. Саме через нього відбувається більшість контактів із родиною Еллісів, що підкреслює дистанційований характер їхньої влади. У взаємодії з Келом простежується відверта напруженість і взаємна неприязнь: *«You are so goddamned pissed off about being here,» Cal said, and laughed. «You hate me so much» (Gilbert, 2009); «You took that tusk out of Webster's hands and sent him away? Well, that's a downright horrible thing to do. And typical» (Gilbert, 2009),* додатково акцентує підзвітність і контроль, які супроводжують життя героїні.

Кульмінація травматичного досвіду настає тоді, коли Рут, уже як доросла і самодостатня особистість, переосмислює баланс влади і використовує його на власну користь: *«I don't want you to sell me your land, Mr. Ellis. I want you to give it to me.» Now it was Mr. Ellis who stopped blinking. Ruth tilted her head and returned his gaze. «Yes?» she said. «Do you understand?» He did not answer. She gave him time to think about what she'd said, and then explained it, with careful patience. «Your family owes a great debt to my family. It is important and proper that your family make some restitution to my family for the lives of my mother and my grandmother. And for my life, too. Surely you understand?» [...] «You and Cal should both return to Concord now. Don't you think?» He nodded. He was still looking at the fire. He said, «When the weather is good enough to set sail in the Stonecutter . . .» «Oh, there's no hurry. You don't have to leave here today. But I don't want you dying in this house, do you understand? And I do not want you dying on this island. That would not be appropriate, and it would unsettle everyone too much. I don't want to have to deal with that. So you do have to leave...» (Gilbert, 2009). Фінальний вчинок Рут набуває символічного значення визволення трьох поколінь жінок: вона трансформує ресурс провини Еллісів у матеріальний капітал і водночас здійснює радикальний розрив із моделлю залежності. Таким чином, героїня долає міжгенераційну травму та закладає підґрунтя для нової, автономної ідентичності, що більше не визначається патріархальними та класовими обмеженнями.*

Висновки. Міжгенераційний діалог у сучасній жіночій прозі постає не лише як сюжетний елемент, а як фундаментальний механізм трансляції та опрацювання культурної пам'яті й травми. У романі «Stern men» Елізабет Гілберт

оприявнює приховані пласти жіночого досвіду, що тривалий час залишалися на периферії патріархальних наративів. Травма поколінь реалізується не через глобальні історичні катастрофи, а через системне «символічне насильство», гендерну нерівність та культуру «мовчання». Емоційна герметичність острівної спільноти детермінує деструктивну модель виховання, де мовчання стає спадковим тягарем, що розриває живий зв'язок між батьками та дітьми. Низка жіночих образів (Джейн Сміт-Елліс, Мері Томас, Рут Томас) демонструє дію трансгенераційної травми залежності. Через фінансову та соціальну маніпуляцію з боку родини Еллісів, яка виступає інструментом контролю, кожне наступне покоління жінок повторювати сценарій втечі або служіння, закріплюючи почуття меншовартості. Фінал роману символізує перехід від статусу жертви до суб'єкта історії, що уможливорює продуктивну наративізацію травми, перетворюючи пам'ять на ресурс для змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилюк, М. &, Бігун О. (2023). Постколоніальні підходи до теорії травми в сучасному літературознавстві. *Grail of Science*, 26, 345–351. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.060>
2. Довганич, Н. (2020). Пам'ять, травма і література: способи репрезентації та інтерпретації. *Українське літературознавство*, 85, 51–59.
3. Assmann, J. (2008). Communicative and cultural memory. In A. Erll & A. Nünning (Eds.), *Cultural memory studies: An international and interdisciplinary handbook* (pp. 109–118). Walter de Gruyter.
4. Bigun, O., Kovbaniuk, M., & Smushak, T. (2025). Identité de genre dans l'oeuvre de Françoise Sagan. *Folia Linguistica et Litteraria*, 50, 25–44. <https://doi.org/10.31902/fl.50.2025.2>
5. Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Polity Press.
6. Erll, A., & Nünning, A. (2005). Where literature and memory meet: Towards a systematic approach to the concepts of memory used in cultural studies. In H. Grabes (Ed.), *Literature, literary history, and cultural memory* (Vol. 21, pp. 261–295). Gunter Narr Verlag.
7. Gilbert, E. (2009). *Stern men: A novel*. Penguin Publishing Group.
8. Müller, A. (2017). *Trauma und Intermedialität in zeitgenössischen Erzähltexten*. Winter Verlag.
9. Pennebaker, J. W. (1997). Writing about emotional experiences as a therapeutic process. *Psychological Science*, 8(3), 162–166.

Дата першого надходження статті до видання: 22.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.10.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)